

Заняття з молодшим хором обов'язково мають бути щоразу продуктивним. Якщо вони будуть захоплюючими, емоційними, невимушеними, то й не перевтомлюватимуть молодших школярів - хористів. В жодному разі не можна перетворювати заняття хором у молодшому хорі на муштру. При цьому необхідно завжди враховувати вікові психофізіологічні особливості маленьких хористів. Адже діти молодшого шкільного віку досить швидко втомлюються, відволікаються, в них переважає мимовільна увага. Для концентрації довільної уваги педагогу – хормейстеру необхідно постійно урізноманітнювати, чергувати різні методичні прийоми, активно застосовувати ігрові елементи, залучати інші жанри, будувати кожне заняття по наростаючій лінії: змістовно, стрімко, емоційно [3]. Всі хоріві заняття молодшого хору, мають бути підпорядковані головній меті: захопити молодших школярів хором співом, колективною творчістю, самою музикою, створити колектив виконавців – одноступів. В кінці навчального року молодший хор приймає участь у звітному концерті школи, а учні IV випускного класу переходять в середній хор (V- VIII класів). Якщо молодший хор буде займатися стабільно і продуктивно, то вже через 3-4 роки в середній хор будуть приходити діти гарно підготовлені у вокально – хоровому відношенні.

Висновки. Молодший хор – основна форма масового залучення учнів молодшого шкільного віку до музики, дієвим засобом музичного виховання дітей. Він об'єднує їх у єдиний дружній колектив, організовує і дисциплінує, а головне – розвиває музикальність дії (чуття ладу, музично – слухові уявлення, музично – ритмічне чуття, емоційний відгук на музику) молодших школярів, музичну пам'ять, музичне мислення, мовлення, сприймання, творчі якості тощо.

Література:

1. Дмитревський Г. О. Хорознавство і керування хором / Г.О.Дмитревський. – Київ : Муз. Україна, 1961. – С. 5.
2. Егоров А. теорія и практика работы с хором / А. Егоров. – М. – Л., 1951. - С. 6.
3. Стефіна Н. В. Специфіка вокально – хорової діяльності та її роль у формуванні співацьких навичок молодших школярів / Н. В. Стефіна // Педагогічні науки: Збірник наукових праць. – Суми : Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2003. – С. 495-504.
4. Халабузарь П., Попов В., Добровольская Н. Методика музичного воспритання / П. Халабузарь, В.Попов, Н.Добровольская. – М. : Владос, 2009. – С. 54.
5. Чесноков П. Хор и управление им / П. Чесноков. – М., 1952. – С. 20.

Юлія Харченко
(Мелітополь, Україна)

ПЕДАГОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО СМАКУ ПІДЛІТКІВ

У сьогоденних умовах розвитку суспільства дедалі більшої актуальності набуває потреба у гармонійно розвинених особистостях, у зв'язку з цим підвищуються вимоги щодо рівня освіченості людини загалом. Головна роль у досягненні всебічного розвитку особистості належить загальноосвітній школі, покликаної здійснювати масове музичне виховання учнів. Основною метою музичного виховання у сучасній школі є формування музичної культури, складовим компонентом якої є наявність у дітей художнього смаку. Значного впливу на формування художнього смаку учнів підліткового віку має зовнішнє середовище, а саме засоби масової комунікації, через які розпоширюються пануючі в суспільстві погляди й уподобання. При відсутності цілеспрямованого впливу смакові переваги учнів формуються спонтанно, найчастіше у межах масової культури. У зв'язку з цим спостерігається протиріччя між необхідністю виховувати учнів на високохудожніх зразках вітчизняної і зарубіжної музичної культури і тим музичної середовищем, яке оточує підлітка в повсякденному житті, впливаючи на формування його музичних смаків і уподобань.

Проблема формування музичного смаку як частини музичної культури людини (і підлітків зокрема) привертала увагу філософів, психологів, педагогів, естетиків, музикознавців, громадських діячів. Ще в античні часи музика займала значне місце в системі наук і була предметом обговорення у Платона Пифагора, Аристотеля та інших відомих мислителів того часу. За часів розквіту еллінської філософії і культури музика вважалася обов'язковим предметом навчання (тобто була частиною людського буття, продовженням людської особистості), без неї стародавні не уявляли виховання людини-громадянина. У китайській філософії музика розглядалася як символ порядку і цивілізації. Специфічною особливістю епохи Середньовіччя була керівна роль церкви в політиці, етиці, мистецтві та ін., що поклато відбиток на всі сфери життєдіяльності людини загалом.

Витоки цілеспрямованого виховання дітей в Україні почали зароджуватися у XVI – XVII столітті. Одночасно з державним розвитком освіти і створенням навчально-освітніх закладів в Україні існувала так звана народна педагогіка, провідними ідеями якої були свобода і незалежність країни, непорушність прав людини й народу, суверенність, народовладдя. У другій половині XIX — на початку XX ст. в Україні майже кожний громадський діяч брав участь у вирішенні питань освіти й виховання. Думка про значення музичного виховання одним з перших висловив відомий письменник, педагог, поет, діяч культури О. Духнович. Він вважав, що без музичного мистецтва неможливо виховати дітей щасливими,

розвиненими особистостями і корисними громадянами. О. Духнович радив учителям одночасно здійснювати розумове, моральне й естетичне виховання. Саме останньому він приділяв особливої уваги, закликаючи розвивати в дітей художній смак шляхом залучення до співів, малювання, танців, гри на музичних інструментах тощо. Одним з перших в Україні практичні кроки в справі музичної освіти почав М. Лисенко — видатний український композитор, педагог і громадський діяч, котрий надавав музичному розвитку дітей надзвичайно великого значення. На великий вплив музичного мистецтва щодо духовно-морального виховання вказував засновник російської педагогічної науки, педагог-практик К. Ушинський. Визначним явищем в історії української музичної педагогіки у першій половині ХХ століття є педагогічна спадщина відомих діячів музичної культури України: М. Леонтовича, К. Стеценка, В. Верховинця, Б. Яворського та багатьох інших діячів педагогічної освіти та мистецтва. Вони зробили вагомий внесок у розвиток тогочасної теорії музичного виховання, своєю практичною діяльністю сприяли вихованню підростаючого покоління на національній музичній культурі України.

Початок ХХ століття відзначається цікавим і цінним досвідом у практичній музичній педагогіці, в справі вивчення світової музичної культури. З'являються перші методисти-практики шкільної музичної освіти і виховання, такі як Б. Асаф'єв, Н. Гродзенська, В. Шацька та ін. Так, В. Шацька висловлювала впевненість, що при побудові системи музичного виховання слід приділяти увагу не тільки задоволенню потреб дітей у музичних уявленнях, але й розвитку музичних здібностей, завдяки якому і сприймається музика. Кероване педагогом сприймання та усвідомлення музичних творів школярами повинно сформувати художній смак у дітей, збудити прагнення до творчого вияву себе у музиці, в її виконанні. Найбільший внесок в розвиток методики музичного виховання та освіти школярів вніс Д. Кабалевський, який створив систему і концепцію музичного виховання й визначив метою музичного виховання формування музичної культури як невід'ємної частини духовної культури особистості. Значне місце питань формування музичної культури школярів-підлітків відводять в своїх працях Ю. Алієв, А. Болгарській, Н. Гузій, М. Каган, З. Кальніченко, Г. Падалка, Л. Школяр, Г. Шостакович, та ін. Всі ці дослідники розглядають різні складові музичної культури і визначають наявність музичного смаку обов'язковим її компонентом.

Педагогіка музичної освіти орієнтована, перш за все, на формування основ музичної культури школяра. Підлітковий вік — один з найскладніших періодів в онтогенезі людини, він важкий не тільки для самого підлітка, але й для тих, хто спілкується з ним. У цей період серйозно змінюються умови життя і діяльності школяра, що призводить до перебудови психіки, ломці старих, сформованих форм взаємин з людьми. Підлітковий вік характеризується прагненням до дорослості, до самоствердження, пошуку власного місця в житті, до самооцінки. Саме в цьому віці відбувається становлення певних ціннісних орієнтацій, формуються художньо-естетичні уподобання, зокрема — музичні смаки й уподобання. Слід зазначити, що зростає інтерес підлітків до музики, саме вона починає займати пріоритетне місце у сфері дозвілля і захоплень підлітків.

Художній смак як частина музичної культури підлітка формується під час безпосереднього спілкування з музикою. Будучи невід'ємною частиною підліткової субкультури і виконуючи відразу кілька функцій (емоційну, гедонітичну, функцію міжособистісного спілкування, самоствердження, самовизначення особистості та ін.) музика значно впливає на формування особистісних якостей підлітків, їх естетичні і ціннісні орієнтації. Оскільки музичне мистецтво має великий педагогічний вплив, учитель повинен допомогти підлітку навчитися орієнтуватися у складному й різноманітному світі музичних творів, підвищувати загальну музичну обізнаність учня, формувати його музичні смаки і переваги.

Музично-естетичне виховання у підлітковий період набуває більшої значущості. Під час роботи із учнями старшого шкільного віку необхідно враховувати, що їх музичні уподобання стають більш різноманітними, виникає інтерес до суспільного життя. Тому розучування різноманітного репертуару, проведення бесід повинні певною мірою висвітлювати певні життєві події. Вагомого значення у підвищенні мотивації підлітків відіграють особистісні досягнення, зокрема у музичному розвитку. Тому дуже важливо помічати й підтримувати навіть найскромніші успіхи учнів. Методи музичної роботи повинні максимально стимулювати інтерес, самостійність і творчу ініціативу підлітків. З огляду на психологічні особливості підлітків, учителю музичного мистецтва необхідно впроваджувати нетрадиційні форми проведення уроків. Серед них: уроки-диспути, уроки-турніри, насичені різними творчими завданнями. Цінним є залучення учнів до підбору художнього матеріалу до уроків. Працюючи з підлітками, необхідно поєднувати колективну роботу з постійним вивченням індивідуальних особливостей кожного учня. Осмислене слухання, сприйняття високохудожніх творів музичного мистецтва та їх виконання — це шляхи формування художнього смаку підлітків, які взаємно доповнюють один одного.

Можливість сприйняття музики учнями ширше, ніж їх виконавські можливості. Саме тому на уроках музичного мистецтва слід знайти підлітків з творами більш складними, ніж ті, які вони взмогли виконати самостійно. Необхідно залучати школярів до творів симфонічної, камерної, оперної музики, творчої спадщини українських композиторів, а також народної та якісної сучасної музики. Доведено, що у підлітковому віці можливе формування художнього смаку на більш високому рівні, при цьому доцільно використовувати такі методи, як метод зацікавлення через демонстрацію музичних творів, метод застосування комп'ютерних технологій інформаційного, дослідницького, творчого спрямування, метод ознайомлення підлітків з характерними ознаками творчості відомих композиторів, з умовами створення музичних творів, метод порівняльного аналізу різних музичних творів тощо. У старших класах учні на більш ґрунтовно ознайомлюються з життям і творчістю видатних композиторів, що сприяє кращому розумінню

ними музичних творів. Ефективною формою роботи може стати постановка питань і завдань проблемного характеру, створення проблемної ситуації (порівняння і зіставлення музичного матеріалу, засобів музичної виразності, проведення художніх аналогій між музичними творами та творами літературного, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтв тощо.)

Серед основних видів діяльності на уроках музичного мистецтва пріоритетного значення має вокально-хорова робота. Як правило, учні люблять співати і складати власні, авторські пісні. Саме у цьому виді діяльності найбільш успішно і наочно виявляється їх здатність до власної творчої інтерпретації музичних образів. Робота з підлітками з формування художнього смаку як одного з компонентів їх музичної культури багатопланова і не може обмежуватися саме уроками музичного мистецтва. Актуальною є позакласна і позашкільна робота, яка включає в себе різноманітні форми (тематичні бесіди про музику, лекції, лекції-концерти, тематичні музичні вечори, дискусії тощо). До підготовки таких заходів необхідно якомога активніше залучати учнів, що сприятиме прояву власної творчої індивідуальності, демонстрації особистісного, емоційного ставлення до музичного мистецтва, розширенню світогляду школярів та поглибленню їх знань про музику.

Таким чином, процес формування художнього смаку підлітків, ґрунтується на загальних педагогічних принципах, але має свої відмінності і вимагає застосування методів роботи, відповідних особливостям підліткового віку, які мають сформувати особистісне ціннісне ставлення учнів до музичного мистецтва.

Література:

1. Абдуллин Э. Б., Николаева Е. В. Методика музыкального образования: Учебник для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под общей редакцией М. И. Ройтерштейна. – М.: Музыка, 2006. – 336 с.
2. Дем'янчук О. Н. Педагогічні основи формування художньо-естетичних інтересів школярів: Навч.-метод. Посібник. – К.: ІЗМН, 1997. – 64 с.
3. Калашник Н. Г. Естетичні смаки: їх витоки і формування. – Запоріжжя: Просвіта, 2001. – 344 с.
4. Назаренко І. М. Формування естетичних потреб старшокласників в умовах вільного часу на матеріалі: дис... канд. пед. наук. – Київ, 1995. – 208 с.
5. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: Навч. посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 248 с.
6. Шацкая В. Н. Музыка в школе. М. – Изд-во АНН РСФСР, 1950, 174 с.